

ID ,EGO VA SUPEREGO KOMPONENTLARI

Ro'ziyeva Dilyayr Nurmurodovna

Buxoro Davlat Universiteti

Adabiyotshunoslik (ingliz) fakulteti

2-bosqich magistranti

Jo'rayev Murodali To'yboy o'gli

BMTI, TJBACT 2-bosqich

magistranti

Annotation: *Bu maqolada, Avstriyalik nevroptolik, psixiatr, psixolog Freyd Zigmundning kishi xulq-atvori, xarakterining yuzaga kelishi sabablarini o'rgangani va tahlili bayon etilgan .*

Kalit so'zlar: *Id, Ego, Superego, komponent, tushuncha , nazariya.*

Psixikani moddiy sharoitlardan ajratib, mustaqil ong doirasidan tashqaridagi holat deb hisoblagan psixolog Freyd Zigmund 1856-yil Avstriyada dunyoga kelgan. 90 –yillarning boshlarida fransuz maktabi ta'sirida asab kasalliklari, ularni psixoterapevtik davolash uslubi va psixologiya asoslari bilan shug'ullandi. 1907 yilda ongsizlikning klassik ta'rifini bayon qildi va qator asarlarni chop etdi. Shulardan “ Men va u”, “ Omma psixologiyasi”, “Madaniyatdagi qayg'urish” va boshqalar. Freydning psixoanalitik falsafasi inson borlig'ini vujudga kektirgan asoslarni aniqlashga harakat qilgan. Ayoqsa, inson shaxsi tarkibining asosiy komponentlari, elementlarini aniqlab berishga, kishi xulq-atvori, xarakterining yuzaga kelishi sabablari, individ turmush tarsi printsiplarining hosil bo'lishini tushuntirishga intildi. Uning ta'kidlashicha, inson shaxsida bo'ladigan o'zgarishlar borliqning o'ziga xos, muhim xususiyat va xossalarga ega bo'lgan shaklidir.

Freydning psixoanaliz uslubiga muvofiq, inson shaxsi uchta asosiy komponentdan tashkil topadi. Id, Ego va Superego birlashib, bir butun inson shaxsini vujudga keltiradi. Inson shaxsining asosiy komponentlaridan biri Id- kishi tug'ilgan paytida mavjud bo'lgan barcha psixologik holatlar, instinkt (tug'ma his-tuyg'ular) ning yig'indisidir. Shuning uchun ham Id inson shaxsi tarkibidagi markaziy komponentdir. Ushbu komponent inson tanasining ichki ehtiyojidan kelib chiqadi. O'z navbatida, xuddi shu komponent shaxs tarkibidagi boshqa komponentlar; Ego va Superegolarning faoliyat ko'rsatishi uchun ham imkoniyat yaratib beradi. Id, o'z navbatida, shaxs energiyasining zaxirasidir. Lekin unda hech qanday zamon ta'siri bo'lmaydi, zamonga qarab o'zgarmaydi. Unda hech qanday yaxshilik ham, yomonlik ham, axloq ham yo'q, qadriyatlarining ta'siri ham sezilmaydi. Idning mazmuniga ongsizlik hukmronlik qiladi. Chunki Id o'zida insondagi barcha tug'ma ruhiy-psixologiya holatlarini birlashtiradi. Uning barcha psixologiya holatlariga o'z ta'sirini o'tkazadi. Inson shaxsi tarkibidagi eng muhim ikkinchi komponent Ego dir.

Freydning tushuntirishicha, Ego va Idni birgalikda qo'yishib, rivojlanib borishi natijasida odam bolasi asta-sekin o'zini taniy boshlaydi. Ego Iddagi ba'zi xususiyatlar va xossalarning takrorlanib turishi uchun ko'mak beradi, uni turli-tuman xavf-xatarlardan himoya qiladi va buning uchun zarur bo'lgan kuch- quvvatni Iddan oladi. Uning fikriga ko'ra, Ego shaxsdagi hissiy tuyg'ular bilan fikriy xatti-harakatlarini o'zaro bog'laydi. Shaxsning beixtiyor, ongsiz qiladigan xatti-harakatlarini ham jilovlab turadi. Chunki bu komponent beixtiyorlik, ongsizlik sharoitida hamshaxs o'zligini saqlab qolishi uchun xizmat qiladi. Ego dastlabki paytda Id tomonidan bunyod etiladi. Id Ego yordamida o'zida mavjud bo'gan turli noxushliklarni kamaytiradi va hattoki bazan oldin ola oladi. O'z navbatida Ego faoliyatini nazorat qilib turishi, uning rivojiga yangi turtki berishi darkor.

Shaxs tarkibidagi uchinchi muhim komponent- Superegodir. Superego Ego zaminida vujudga keladi. Shbu komponent shaxs faoliyatiga fikr mulohazasini hakami yoxud nazoratchi vazifasini bajaradi. Shaxsdagi barch axloqiy me'yorlar, konstruktsiyalar, xulq atvor talablari ushbu komponentda mujassamlashadi va ma'naviy-axloqiy ta'qiqlar qatlamini hasil qiladi. Superego uchta muhim funksiyalarni bajaradi;

-vijdon

-o'zini-o'zi kuzatish

-turli ideallarni shakillantirish.

Superegodagi vijdon shaxs faoliyatini jilovlab, uning kundalik ehtiyojlari qanday qondirilayotganligini nazorat qilib boradi. Insondagi turli ideallar va orzu-umidlarning qaror topishi ham Superegoning rivojlanish darajasi bilan o'zaro bog'liq. Shuningdek, Superego shaxs xulq-axloqini uning otasi yoki onasining xulq-atvori bilan bog'laydi. Shaxsning xulq-atvorini yangicha mazmun bilan boyitadi. Qadriyatlarini ajdodlardan avlodlarga yetkazadi. Freyd shaxsning psixoanalitik konsepsiyasini yaratishda ulkan hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jey, M. (2019). Zigmund Freyd | Biografiya, nazariyalar, psixoanaliz, kitoblar va faktlar. [onlayn] Britannica entsiklopediyasi. Mavjud: britannica.com [Kirish 29 oktyabr 2019].

2. Uslar Braun, A. (2005). 100 kishiga qadar. Karakas: Los Libros de el Nacional, s.61-63.

3. En.wikipedia.org. (2019). Zigmund Freyd. [onlayn] mavjud: en.wikipedia.org [2019 yil 29 oktyabrda].